

Uniwersytet Opolski. Wydział Nauk Społecznych

JAKUB FILIPKOWSKI, RAFAŁ GERYMSKI

ORCID: 0000-0002-1801-8001; jakub.filipkowski@uni.opole.pl

ORCID: 0000-0003-4847-1429; rafal.gerymski@uni.opole.pl

*Jacy ludzie mogą liczyć na wsparcie?
Ciemna triada i konwersacyjna niebezpośredniość
jako predyktory wsparcia społecznego*

Who Can Count on Support? Dark Triad and Conversational Indirectness
as Social Support Predictors

PROPOZYCJA CYTOWANIA: Filipkowski, J., Gerymski, R. (2020). Jacy ludzie mogą liczyć na wsparcie? Ciemna triada i konwersacyjna niebezpośredniość jako predyktory wsparcia społecznego. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia-Psychologia*, 33(2), 253–269. DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/j.2020.33.2.253-269>.

STRESZCZENIE

W przedstawionym badaniu wzięło udział 118 osób – 48 mężczyzn i 70 kobiet, w wieku między 18. a 65. rokiem życia ($M = 24,70$; $SD = 10,90$). Rekrutacji osób badanych dokonano za pomocą metody kuli śnieżnej drogą internetową. Głównym celem badania była eksploracja potencjalnych predyktorów wsparcia społecznego – ciemnej triady, czyli konstruktów, na który składają się trzy cechy uznawane za niepożądane: psychopatia, makiawelizm i narcyzm, a także stylu konwersacyjnej niebezpośredniości, czyli skłonności zarówno do generowania wypowiedzi, w których ukryte są jakieś treści, jak i do doszukiwania się niejawnych komunikatów w wypowiedziach innych. Dodatkowo sprawdzono, czy między zmiennymi wyjaśniającymi zachodzi interakcja. Poddane dyskusji wyniki częściowo potwierdzają dwie hipotezy mówiące o związku między ciemną triadą i konwersacyjną niebezpośredniością a wsparciem społecznym. Okazało się, że analizy statystyczne częściowo potwierdziły dwa z przewidywanych wniosków. Istotne okazały się związki między makiawelizmem i psychopatią a wsparciem społecznym oraz między podskalą konwersacyjnej niebezpośredniości (generowaniem) a wsparciem społecznym. Nie udało się potwierdzić przewidywanej interakcji między zmiennymi niezależnymi.

Słowa kluczowe: wsparcie społeczne; ciemna triada; konwersacyjna niebezpośredniość; makiawelizm; narcyzm; psychopatia

WPROWADZENIE

Epikur, jeden z wielkich filozofów epoki klasycznej, miał twierdzić, iż „nie tak bardzo potrzebujemy pomocy od bliskich, jak wiary w to, że w chwili potrzeby ją od nich otrzymamy” (De Witt, 1954). Doskonale oddaje to istotę psychologicznego rozumienia wsparcia społecznego jako postrzeganej możliwości otrzymania pomocy z zewnątrz. Wiele wiemy na temat tego, jak istotne dla higieny życia psychicznego jest wsparcie społeczne. Badania empiryczne wskazują na jego moderacyjną rolę między stresem a dobrostanem (Cobb, 1976; Gerymski, 2018), związki z wypaleniem zawodowym (Russell, Altmaier, Van Velzen, 1987) czy nawet ze zdrowiem (Reblin, Uchino, 2008). W niniejszej pracy zastanawiamy się nad tym, co zrobić, aby takie wsparcie otrzymywać i co wpływa na naszą wiarę w potencjalną pomoc bliskich. Przybywa badań znajdujących kolejne konstrukty, na które wpływa wsparcie, rozważmy jednak, jakie cechy mogą być jego predyktorem.

Większość teorii osobowości skupia się na konstruktach różnicujących jednostki pod względem konfiguracji cech pozwalających przewidywać ich zachowania (Eysenck, Eysenck, 1965; McRae, Costa, 1987), starając się przy tym nie wartościować poszczególnych charakterystyk składających się na osobowość. Nieco inaczej wygląda to w przypadku ciemnej triady – zespołu trzech cech osobowości, których wysokie nasilenie niesie za sobą negatywne implikacje w postaci zachowań antyspołecznych (Jakobwitz, Egan, 2006) i niskiego poziomu empatii (Jonason, Lyons, Bethell, Ross, 2013). Konstrukty ten w pewnym sensie tworzy szanse na eksplorację genezy zła i zachowań społecznie niepożądanych wśród ludzi. Nie ulega wątpliwości, że wysokie natężenie psychopatii, makiawelizmu oraz narcyzmu nie wpływa pozytywnie na utrzymywanie dobrych relacji z innymi (Pilch, 2014). Z pewnością także konwersacyjna niebezpośredniość może wpływać na rodzaj i jakość związków interpersonalnych. Zwykle dostrzega się dobre strony takich zachowań, które według badań wskazują na empatię i mogą prowadzić do podtrzymywania harmonii w relacjach z innymi ludźmi (Holtgraves, 1997). Wsparcie społeczne jest zasobem, który odgrywa niezwykle ważną rolę w higienie psychicznej każdego człowieka.

CIEMNA TRIADA

W 2002 r. Delroy Paulhus i Kevin Williams przeprowadzili badanie, którego głównym celem była weryfikacja hipotezy mówiącej o tym, że niekliniczna psychopatia, narcyzm i makiawelizm stanowią tak naprawdę jeden konstrukt. Wyniki nie potwierdziły tego przypuszczenia, korelacje pomiędzy tymi trzema zmiennymi były jednak na tyle istotne, że postanowiono kontynuować badania dotyczące tej kwestii. Niepowodzenie nie wpłynęło negatywnie na naukowe implikacje

nowo utworzonego konstruktów. Ciemna triada i jej komponenty stały się zmienną często pojawiającą się w świecie naukowym, czego dowodem jest to, że w krótkim czasie powstały co najmniej dwa narzędzia badające ten zespół cech (Jonason, Webster, 2010; Jones, Paulhus, 2014). Ciemna triada stanowi więc zbiorcze określenie trzech charakterystyk, które łączy wzajemna korelacja, podobieństwo w opisie oraz fakt bycia społecznie niepożądanymi. Owe dyspozycje nie ułatwiają nawiązywania dobrych i trwałych relacji z innymi ludźmi (Pilch, 2014). Nie wszyscy uważają, że forma triady jest najlepszym rozwiązaniem. Niektórzy badacze wprowadzają pojęcie ciemnej diady, na którą składają się wyłącznie makiawelizm i psychopatia (Egan, Chan, Shorter, 2014). Część z nich postuluje nawet stosowanie ciemnej tetrazy, w której do podstawowych trzech cech dołączono sadyzm (Chabrol, Melioli, Van Leeuwen, Rodgers, Goutaudier, 2015). Istnieją badania, które wskazują na związki ciemnej triady z kontrproduktywnymi zachowaniami w pracy – manipulacją ludźmi i sytuacjami czy też stosowaniem twardych taktyk (Jonason, Slomski, Partyka, 2012; Derbis, Filipkowski, 2018). Koreluje ona ujemnie z jednym z czynników Wielkiej Piątki – ugodowością (Egan i in., 2014). Wyniki mówiące o zależności kompetencji społecznych z ciemną triadą wskazują na niejednorodność konstruktów – makiawelizm i narcyzm wiążą się z niektórymi umiejętnościami społecznymi dodatnio, natomiast psychopatia – ujemnie (Jonason, Baughman, Carter, Parker, 2015).

Narcyzm początkowo występował w literaturze jako cecha zawdzięczająca swą nazwę greckiemu Narcyzowi – nieszczęsnemu chłopcu, który obdarzył miłym uczuciem własne odbicie (Parandowski, 1992). Robert N. Raskin i Calvin S. Hall (1979) na podstawie definicji znajdujących się w podręczniku DSM-III utworzyli test mający na celu pomiar owej cechy w próbie nieklinicznej. Badacze uważali, że wynik ich testu świadczy o występowaniu narcyzmu w populacji przeciętnej, nie wykluczali przy tym, że może być dobrym predyktorem zaburzenia osobowości. Narcyzm opisuje osoby o dążeniach wielkościowych, o wysokiej potrzebie bycia podziwianym, wierzące w swoją wyjątkowość, a także o niskim poziomie empatii (APA, 1994). Istnieją jednak wyniki wskazujące na brak związku narcyzmu z empatią lub nawet na związek dodatni (Wai, Tiliopoulos, 2012; Justice, 2016). Interesującym obszarem do dalszej eksploracji wydaje się zachowanie osób o wysokim poziomie narcyzmu w sytuacjach kreowanych przez nowe technologie. Istnieje prawdopodobieństwo, że możliwości, które daje internet – łatwość w komunikacji i wymianie treści, mogą prowokować osoby o niepożądanym cechach do osiągania własnych celów. Okazuje się, że takie badania są już podejmowane. Narcyzm jest dodatnio związany z liczbą informacji udostępnianych w internecie oraz kontaktów z innymi użytkownikami (Buffardi, Campbell, 2008). Z pewnością dalsza analiza funkcjonowania narcyzmów w świecie nowych technologii dostarczy kolejnych wyników, istotnych dla zrozumienia takich osób. Narcyzmów charakteryzuje skłonność do agresji, poza tym częściej

występują u nich zachowania kontrproduktywne w miejscu pracy. Dążą do tego, aby podejmować tylko takie działania, dzięki którym mogą zostać dostrzeżeni (Penney, Spector, 2002).

Zanim pojęcie psychopatii zdominowało dyskusje naukowe, zjawiskiem „biedy emocjonalnej” nazywano zespół objawów u pacjentów o niskim poziomie empatii przy braku innych zaburzeń (Cleckley, 1941, za: Hare, Black, Walsh, 2013). W badaniach nad psychopatią prowadzonych na przestępcach zwrócono uwagę na niską korelację skal diagnostycznych z samoopisowymi (Hare, 1985). Mogło to wskazywać, że jedynie część twierdzeń była dla nich wspólna i dotyczyła jednej cechy. Postanowiono wykorzystać część samoopisową skali, aby po modyfikacji badać psychopatię jako cechę osobowości u osób bez przeszłości kryminalnej (Lilienfeld, Andrews, 1996). Narzędzie okazało się spójne i rzetelne, APA nie uznało jednak psychopatii jako oddzielnej kategorii diagnostycznej i w podręczniku DSM-IV (APA, 1994), powstałym w podobnym okresie, co prace Roberta D. Hare’a, psychopatia wraz z socjopatią i osobowością dyssocjalną składają się na antyspołeczne zaburzenie osobowości, cechujące się odrzucaniem norm społecznych, nieodpowiedzialnym zachowaniem oraz agresją. W koncepcji ciemnej triady (Paulhus, Williams, 2002) zawarto psychopatię opartą na dwuczynnikowym modelu. Pierwszy z nich dotyczy zachowań i braków afektywnych, drugi zaś ma charakter osobowościowy (Hare, 1991, za: Paulhus, Williams, 2002). Badania na przestępcach wskazują na to, że psychopatia wiąże się ze stosowaniem instrumentalnej przemocy, skłonnością do manipulacji i powierzchownością (Cornell i in., 1996).

Ostatni z komponentów triady – makiawelizm – wyróżnia się względem poprzednich składowych tym, że nie wyrasta z opisu osobowości patologicznej. Richard Christie i Florence L. Geis (2013) oprócz zalet pióra Machiavellego dostrzegli w *Księżcu* także treści interesujące ich jako badaczy. Cechy, które wyodrębnili, to brak emocji w relacjach międzyludzkich, niewielkie zainteresowanie konwencjonalnymi systemami etycznymi, brak wyraźnej psychopatologii i niski poziom idealizmu. John W. McHoskey ze współpracownikami uważa, że makiaweliści to psychopaci, którzy odnieśli sukces (za: Bokuniewicz, 2015). Zgodnie z założeniami twórców ciemnej triady cecha ta charakteryzuje się istotnym dodatnim związkiem z deficytami empatii (Ali, Amorim, Chamorro-Premuzic, 2009). Badania wskazują również na to, że makiaweliści wykazują się niskim poziomem inteligencji emocjonalnej (Austin, Farrelly, Black, Moore, 2007). Co więcej, okazuje się, że poziom makiawelizmu wiąże się z niższą umiejętnością współpracy oraz odczytywania intencji innych (Paal, Bereczkei, 2007). Na podstawie tej obserwacji uzasadnione wydaje się przypuszczenie niższego poziomu otrzymywanego wsparcia społecznego i niższej skłonności do doszukiwania się ukrytych treści w wypowiedziach innych osób u badanych cechujących się wysokim poziomem makiawelizmu.

WSPARCIE SPOŁECZNE

Wsparcie społeczne można definiować jako formę informacji otrzymywanej od otoczenia, dającej nam wiedzę dotyczącą tego, w jakim stopniu możemy ufać ludziom i jakiej pomocy możemy od nich oczekiwać (Cobb, 1976). Uznaje się je za rodzaj zewnętrznego zasobu społecznego (Sęk, 2003). Jest ono niezwykle istotne dla odczuwanego dobrobytu, niezależnie od tego, czy dotyczy ogółu sieci osób, które nas otaczają, czy też specyficznych aspektów z nią związanych (Cohen, Wills, 1985). Wyróżnia się sześć funkcji wsparcia społecznego. Są to: pomoc materialna, wsparcie behawioralne, intymna interakcja, przewodnictwo, informacja zwrotna, pozytywne interakcje społeczne (Barrera, Ainley, 1983). Badania empiryczne wykazały, że studenci o wysokich kompetencjach emocjonalno-społecznych bardziej dostrzegali otrzymywane wsparcie (Elias, Haynes, 2008). Podobne wyniki otrzymano u dzieci – kompetencje społeczne były dodatnio skorelowane z siecią wsparcia społecznego (Bost, Vaughn, Washington, Cielinski, Bradbard, 1998). Niektórzy badacze wskazują na rolę rozmowy jako wsparcia społecznego (Pistrang, Barker, Rutter, 1997), trudno jednak dotrzeć do wyników empirycznych bezpośrednio wskazujących na istnienie relacji między konstruktami związanymi ze sposobem prowadzenia rozmowy a otrzymywanym lub postrzeganym wsparciem społecznym. W badaniu własnym postanowiono oprzeć się na modelu wskazującym na buforową rolę wsparcia społecznego w przewyciężaniu stresorów. Samo wsparcie rozumiane jest jako dostęp do sieci ludzi dostarczających wszelkich możliwych zasobów wspierających w trudnych sytuacjach (Cohen, Wills, 1985). Tak rozumiane wsparcie wiąże się z dobrostanem oraz ze zdrowiem. Inne wyniki badań empirycznych wskazują na to, że poszczególne komponenty ciemnej triady w różny sposób wiążą się ze wsparciem społecznym. Okazuje się, że wsparcie społeczne hamuje zachowania ryzykowne u osób o podwyższonym narcyzmie (Carre, Jones, 2016). Psychopaci w relacjach nie postrzegają się jako osoby pomocne i skłonne do poświęceń (Baird, 2002). Prawdopodobne wydaje się więc, że relacje koleżeńskie utrzymywane przez osoby o wysokim poziomie psychopatii nie wpływają na poziom zasobów wewnętrznych.

KONWERSACYJNA NIEBEZPOŚREDNIOŚĆ

W rozważaniach dotyczących form komunikacji zwraca się uwagę na rozłączność pojęć „język” i „komunikacja”, które tylko w pewnym stopniu się pokrywają. Język jest zjawiskiem specyficznym dla gatunku ludzkiego. Ze względu na pochodzenie wyróżniamy język naturalny, który został utworzony w naturalnych procesach międzyludzkich, oraz języki sztuczne, stworzone przez człowieka w sposób świadomy i celowy (Kurcz, 2002). Odmiennym terminem od języka jest komunikacja. Jest to forma wymiany informacji, która może odbywać się zarówno

werbalnie, jak i bez użycia słów. Komunikacja nie jest specyficzna tylko dla ludzi, występuje bowiem również w świecie zwierząt (Kurcz, 2002). Mark D. Hauser, Noam Chomsky i W. Tecumseh Fitch (2002) skonstatowali, że Marsjanin badający mieszkańców Ziemi dostrzegłby uniwersalność kodu genetycznego i zarazem brak wspólnego dla gatunku języka. Wnikliwy obserwator dostrzegłby również, że komunikacja ludzi dosyć wyraźnie odbiega od porozumiewania się innych gatunków zamieszkujących naszą planetę. Badacze konwersacyjnej niebezpośredniości odnotowują jeszcze głębsze podziały – na poziomie różnic indywidualnych. Według nich istnieją różnice w formułowaniu komunikatów w sposób całkowicie jawny, a także w skłonności do poszukiwania ukrytych informacji (Tannen, 1981; Holtgraves, 1997; Adamska, Konarski, 2014). Niebezpośredniość w komunikacji dotyczy wszystkich elementów nieprzekazywanych werbalnie w sposób bezpośredni. Doszukiwanie się w słowach rozmówcy drugiego dna czy wypowiedzanie się w sposób niebezpośredni może skutecznie stanąć na drodze do utworzenia zadowolających relacji społecznych. Deborah Tannen (1981) zwrócił uwagę na duże znaczenie treści niewypowiedzanych wprost w rozmowie z 65-letnią Greczynką, która podkreśliła różnicę pomiędzy zdaniem *Idź, jeżeli chcesz* a *Powinnaś iść* w konwersacji dotyczącej pozwolenia pójścia na zabawę. Dostrzeżenie różnic kulturowych skłoniło do badań, w których dowodził, że styl prowadzenia rozmowy może być wskaźnikiem narodowości. Jawność informacji intencjonalnie przekazywanych w rozmowie lub zdolność drugiej osoby do interpretacji treści ukrytych jest niezwykle ważna, gdyż determinuje skuteczność komunikacji będącej podstawą utrzymania jakiegokolwiek relacji interpersonalnej. Badania wskazują, że osoby skłonne do wyrażania się w niebezpośredni sposób mają tendencję do podtrzymywania harmonijnych relacji z innymi ludźmi (Holtgraves, 1997). Istnieją też sugestie, że niebezpośredni styl rozmowy może być związany z wysokim poziomem empatii lub ze skłonnością do poświęcania większej uwagi partnerowi dyskusji (Adamska, Konarski, 2014). Ten fakt pozwala na poszukiwanie związków między opisywaną zmienną a ciemną triadą. Prace dotyczące bardzo podobnej zmiennej – wrażliwości w konwersacji, oznaczającej skłonność do skupiania się na treści rozmowy oraz zdolność do wychwytywania ukrytych treści, wykazują, że poziom tej zmiennej jest dodatnio związany z empatią i asertywnością (Daly, Vangelisti, Daughton, 1987). Daje to możliwość przypuszczania negatywnej relacji komponentów ciemnej triady z generowaniem treści ukrytych w wypowiedziach oraz umiętności dostrzegania ich w wypowiedziach innych.

HIPOTEZY

Na podstawie przedstawionych treści sformułowano następujące hipotezy:

H1. Istnieje ujemny związek między ciemną triadą a postrzeganym wsparciem społecznym.

H2. Istnieje ujemny związek między stylami niebezpośredniości konwersacyjnej a otrzymywanym wsparciem społecznym.

H3. Konwersacyjna niebezpośredniość jest moderatorem relacji ciemnej triady ze wsparciem społecznym.

METODA

W badaniu wzięło udział 118 osób, które wypełniły narzędzia za pośrednictwem internetu. Grupa składała się z 48 mężczyzn i 70 kobiet. Dobór odbył się metodą kuli śnieżnej – osoby, do których zostały początkowo rozesłane kwestionariusze, zostały poproszone o przesyłanie ich kolejnym oraz udostępnianie na swoich profilach. Średnia wieku to 24,7 lat ($SD = 10,9$). Najmłodsza osoba badana miała 18 lat, a najstarsza – 65.

Badani zostali poproszeni o wypełnienie trzech kwestionariuszy. Pierwszym z nich była Parszywa Dwunastka w polskiej adaptacji (Czarna, Jonason, Dufner, Kossowska, 2016). Jest to narzędzie składające się z 12 pozycji, na które odpowiada się za pomocą pięciostopniowej skali – mają one na celu pomiar psychopatii, makiawelizmu i narcyzmu. Makiawelizm charakteryzuje się samolubnym i manipulacyjnym zachowaniem. Psychopatia to cecha, w której zawiera się niski poziom empatii i lęku połączone ze skłonnościami antyspołecznymi. Narcyzm opiera się zaś na wysokim poziomie samooceny i poszukiwaniu jej potwierdzenia wśród innych. Skala wykazuje się zadowalającymi wynikami psychometrycznymi zarówno w oryginale (ciemna triada $\alpha = 0,85$; psychopatia = 0,65; makiawelizm = 0,85; narcyzm = 0,88), jak i w polskiej adaptacji. W przedstawianym badaniu poziom rzetelności (tabela 1) jest dobry dla skali ogólnej ($\alpha = 0,85$), makiawelizmu ($\alpha = 0,84$) oraz narcyzmu ($\alpha = 0,79$). Najbardziej problematyczna jest skala psychopatii, która na przebadanej próbie osiągnęła wartość α Cronbacha = 0,45. Należy tu jednak wspomnieć, że wartość współczynnika α Cronbacha jest mocno uzależniona od liczby pozycji testowych w narzędziu, a w tym przypadku liczba itemów to tylko 4. Dodatkowo autorzy dokonali confirmacyjnej analizy czynnikowej, która potwierdziła dobre dopasowanie danych do trójczynnikowego modelu ciemnej triady (tabela 2).

Kolejnym narzędziem, które otrzymały osoby badane, był ISEL-40 w polskiej adaptacji (Zarzycka, Śpila, Wrońska, Makara-Studzińska, 2010). Kwestionariusz składa się z 40 pozycji, na które można udzielać odpowiedzi w dwójnasób – „prawdopodobnie prawda” lub „prawdopodobnie fałsz”. Skala mierzy postrzeganą możliwość otrzymania wsparcia społecznego. Dzieli się także na cztery podskale, oparte na wsparciu materialnym, utożsamianiu się, samoocenie oraz poczuciu własnej wartości. ISEL-40 charakteryzuje się wysoką rzetelnością – α Cronbacha dla całej skali wynosi 0,88–0,90. Wykazano także zadowalającą trafność kryterialną w formie korelacji ze Skalą Oceny Środowiska Rodzinnego

Tabela 1. Rzetelność wybranych kwestionariuszy na przykładzie badania własnego

Skala	Podskala	α Cronbacha	
Parszywa Dwunastka	narycyzm	0,79	0,82
	psychopatia	0,49	
	makiawelizm	0,84	
ISEL-40	materialna	0,60	0,81
	przynależności	0,79	
	samooceny	0,61	
	wartościowania	0,66	
Styl Konwersacyjnej Niebezpośredniości	interpretacja	0,79	0,79
	generowanie	0,78	

Źródło: opracowanie własne.

i Skalą Depresji Becka. Na próbie badawczej opisywanej w tym tekście wyniki były dopuszczalne (wynik ogólny $\alpha = 0,81$; skala materialna = 0,60; skala przynależności = 0,79; skala samooceny = 0,61; skala wartościowania = 0,66). Wyniki związane ze skalami uzyskały wartości α Cronbacha niższe niż zalecane 0,7 (George, Mallery, 2003).

Ostatnim testem, który wypełnili badani, była skala Stylu Konwersacyjnej Niebezpośredniości (Adamska, Konarski, 2014). Polska wersja tego narzędzia składa się z 19 pozycji, na które można odpowiadać na siedmiopunktowej skali, gdzie 1 oznacza całkowicie się nie zgadzam, a 7 – całkowicie się zgadzam. Kwestionariusz mierzy konwersacyjną niebezpośredniość, czyli skłonność do takiego formułowania komunikatów, które prowadzi do ukrycia rzeczywistych intencji. Mamy tu do czynienia z dwiema podskalami interpretacji – skłonnością do doszukiwania się ukrytych treści i umiejętnością ich odkrywania oraz skłonnością do generowania oznaczającego niebezpośrednio sposób formułowania komunikatów. Narzędzie charakteryzuje się dobrą rzetelnością (podskala interpretowania α Cronbacha = 0,80; podskala generowania α Cronbacha = 0,71). Podobne wartości osiągnięto w przedstawionym badaniu (podskala interpretowania α Cronbacha = 0,79; podskala generowania α Cronbacha = 0,78).

WYNIKI

We wstępie teoretycznym zwrócono uwagę na to, że niektórzy autorzy proponują traktowanie ciemnej triady jako jednego konstruktów. Przed przystąpieniem do weryfikacji hipotez poddano komponenty ciemnej triady confirmacyjnej analizie czynnikowej. Dokładne dane przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wyniki konfirmacyjnej analizy czynnikowej konstruktów ciemnej triady

	χ^2	df	p	CFI	TFI	RMSEA	LLCI (95%)	ULCI (95%)
Model jednoczynnikowy	191,0	54	<0,001	0,708	0,642	0,147	0,125	0,170
Model trójczynnikiowy	85,8	51	0,002	0,926	0,904	0,076	0,046	0,103

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźniki dopasowania modelu wskazują na korzyść modelu trójczynnikiowego. W przypadku tego modelu poziom istotności statystyki χ^2 stoi w sprzeczności z pozostałymi miarami dopasowania. Statystyka ta jest jednak bardzo wrażliwa na liczebność próby, która w naszym przypadku jest stosunkowo niska (Schermelleh-Engel, Moosbrugger, Müller, 2003; Vandenberg, 2006). Na podstawie przedstawionych współczynników dopasowania modelu w dalszych analizach analizowano ciemną triadę jako konstrukt trójczynnikiowy.

W celu zweryfikowania pierwszych hipotez zastosowano analizę korelacji r-Pearsona. Związki pomiędzy badanymi zmiennymi przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Współczynniki korelacji r-Pearsona ciemnej triady, wsparcia społecznego i konwersacyjnej niebezpośredniości

	Ciemna triada				Konwersacyjna niebezpośredniość		
	CT – suma	narcyzm	psycho- patia	makiawelizm	KN – suma	interpre- tacja	generowa- nie
Wsparcie społeczne – suma	-0,19*	-0,02	-0,18*	-0,24*	-0,12	0,04	-0,19*
Materialna	-0,23*	-0,10	-0,19*	-0,23*	-0,08	0,04	-0,13
Przynależności	-0,16	0,06	-0,25*	-0,20*	-0,11	0,02	-0,16
Samooceny	0,06	0,09	0,09	-0,03	-0,02	0,08	-0,11
Wartościowania	-0,18	-0,10	-0,11	-0,20*	-0,14	-0,01	-0,16

* $p < 0,05$

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki w tabeli 3 wskazują na to, że istnieje ujemny i słaby związek między ciemną triadą a postrzeganym wsparciem społecznym (H1) oraz ujemny i słaby związek generowania (jednej z podskal niebezpośredniości konwersacyjnej) z otrzymywanym wsparciem społecznym (H2). Wnioskowanie na podstawie korelacji uznano jednak za niedostateczne, dlatego postanowiono posłużyć się dodatkowo analizą regresji liniowej prostej. Ze względu na współliniowość sumarycznego wyniku ciemnej triady, psychopatii, makiawelizmu i narcyzmu przeprowadzono oddzielną analizę dla każdego z predyktorów. Okazało się, że ciemna

triada, psychopatia i makiawelizm stanowiły istotne predyktory wsparcia społecznego, choć procent wyjaśnianej wariancji okazał się niski.

Hipoteza H2 dotyczyła ujemnego związku między wynikami niebezpośredniości konwersacyjnej a postrzeganym wsparciem społecznym. Na podstawie analizy korelacji należy wnioskować, że związek ten może być istotny tylko w przypadku podskali generowania. Wynik sumaryczny oraz skala interpretacji nie były istotnie związane ze zmienną zależną, postanowiono więc przeprowadzić analizę regresji wyłącznie dla skali generowania. Jak się okazało, zmienna ta jest istotnym predyktorem wsparcia społecznego (tabela 4).

Tabela 4. Współczynniki regresji liniowej dla zmiennej zależnej wsparcie społeczne

	β	SE	R ²	F	p	LLCI (95%)	ULCI (95%)
Ciemna triada	-0,15	0,77	0,03	3,96	0,049	-0,31	-0,01
Psychopatia	-0,19	0,22	0,04	4,49	0,036	-0,92	-0,03
Makiawelizm	-0,24	0,15	0,06	7,27	0,008	-0,72	-0,11
Konwersacyjna niebezpośredniość: generowanie	-0,18	0,08	0,03	4,03	0,047	-0,72	-0,11

Źródło: opracowanie własne.

Hipoteza H3 dotyczyła interakcji ciemnej triady i konwersacyjnej niebezpośredniości. Ze względu na brak liniowej zależności narcyzmu, wyniku sumarycznego konwersacyjnej niebezpośredniości oraz podskali generowania, nie brano ich pod uwagę również w analizie moderacji. Weryfikacji hipotezy H3 dokonano przy pomocy makra PROCESS 3.2. Zastosowano metodę bootstrappingu z zadeklarowaną liczbą prób 5000 (Preacher, Hayes, 2008). Wyniki przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Współczynniki efektów interakcyjnych dla zmiennej wsparcie społeczne

	β	SE	ΔR^2	F	p	LLCI (95%)	ULCI (95%)
Generowanie *Ciemna Triada	-0,02	0,01	0,03	3,57	0,061	-0,04	0,01
Generowanie *Psychopatia	-0,01	0,04	0,01	1,54	0,216	-0,01	0,01
Generowanie *Makiawelizm	-0,01	0,01	0,03	3,70	0,057	-0,02	0,01

Źródło: opracowanie własne.

Okazało się, że w żadnej z relacji nie zachodzi istotny efekt interakcyjny. Wyniki wprawdzie zbliżają się do krytycznego poziomu istotności w interakcji generowania z ciemną triadą oraz generowania z makiawelizmem, zmiana R² wskazuje jednak, że raczej nie można mówić o jakimkolwiek trendzie.

DYSKUSJA

W przedstawionym badaniu udało się częściowo potwierdzić występowanie dwóch efektów zaproponowanych w hipotezach – związek ciemnej triady ze wsparciem społecznym oraz wsparcia społecznego z niebezpośredniością konwersacyjną. Należy przeanalizować je bardziej szczegółowo. W celu sprawdzenia hipotezy H1 postanowiono przeanalizować także narcyzm, makiawelizm i psychopatię. Już na etapie korelacji okazało się, że narcyzm nie wchodzi w liniową relację ze wsparciem społecznym. Pozostałe komponenty triady w sposób istotny wyjaśniały wsparcie społeczne, lecz należy podkreślić, że siła efektów dla każdego z predyktorów była niewielka. Wyjaśnieniem odmiennego funkcjonowania narcyzmu może być fakt, że najbardziej ze wszystkich analizowanych zmiennych wiąże się on ujemnie z samooceną (Jonason, Webster, 2010), można więc podejrzewać, że u narcyzów zachodzą mechanizmy mające na celu ochronę samooceny, m.in. poprzez zawyżanie prawdopodobieństwa otrzymania pomocy ze strony swojego otoczenia. Niekoniecznie musi to być efekt specyficznego podejścia do sposobu odpowiadania na pytania testowe. Istnieją badania wskazujące na to, że narcyzm wyróżnia się spośród pozostałych komponentów ciemnej triady dodatnim związkiem z inteligencją interpersonalną (Rauthmann, 2012), może więc być tak, że to właśnie ta umiejętność sprawia, iż efekt nie występuje.

Przewidywany związek wsparcia społecznego z pozostałymi cechami należącymi do ciemnej triady i jej wynikiem sumarycznym wydają się łatwe do uzasadnienia. Sposób, w jaki funkcjonują osoby o wysokim natężeniu awersyjnych cech sprawia, że może być im trudno utrzymywać dobre relacje interpersonalne, a otrzymywanie społecznego wsparcia jest naturalną konsekwencją takich związków. Osoby te cechują się wysoką impulsywnością, skłonnością do manipulacji oraz pragmatycznym podejściem do moralności (Jonason, Webster, 2010), wydaje się więc, że nie są zbyt dobrymi towarzyszami, mogą też zaniedbywać relacje. Psychopatia i makiawelizm to cechy, które wiążą się z deficytami na poziomie empatii i inteligencji emocjonalnej (Ali i in., 2009). Bez wątplenia może to być czynnik, który w dużym stopniu blokuje możliwość nawiązywania dobrych, szczerych i długotrwałych relacji, a zdaje się, że to właśnie w takich związkach poziom otrzymywanego wsparcia jest najwyższy. Warto zastanowić się jeszcze, czy trening inteligencji emocjonalnej może wpływać na poziom ciemnej triady. Ewentualne badania dotyczące takiej relacji byłyby istotne dla resocjalizacji więźniów. Wyciągając wnioski na temat tych związków, można odnieść wrażenie, że traktując ciemną triadę jako konglomerat cech, na które głównie wpływa środowisko i geny, można uznać osoby o wysokim jej natężeniu nie tylko za sprawców negatywnych zachowań, lecz także jako osoby, które są w pewnych aspektach pokrzywdzone. Oczywiście biorąc pod uwagę niewielkie efekty, które udało się uzyskać przy pomocy analiz statystycznych, należy bardzo ostrożnie podcho-

dzić do ekstrapolowania ich na rozważania dotyczące etyki. Jest to jednak bez wątpienia ciekawa perspektywa, a kolejne badania mogą przyczynić się do wyjaśnienia zła generowanego przez ludzi oraz stanowić ciekawy przedmiot rozważań zarówno psychologicznych, jak i być może aksjologicznych.

Nieco mniej oczywisty jest związek między wsparciem społecznym a konwersacyjną niebezpośredniością. Zmienna dotycząca skłonności do ukrywania części treści w wypowiedziach, a także do doszukiwania się ich w komunikatach innych nie zyskała dużej popularności w polskich badaniach (według Google Scholar polska adaptacja narzędzia autorstwa Krystyny Adamskiej i Romana Konarskiego z 2014 r. nie była cytowana). Jest to zdumiewające, biorąc pod uwagę to, jak popularna jest tematyka efektywnej komunikacji, chociażby w zarządzaniu (Ober, 2013), a kwestia ukrytych w wypowiedzi informacji jest niewątpliwie istotnym jej elementem. Okazało się, że generowanie niebezpośrednich komunikatów ujemnie wiąże się ze wsparciem społecznym. Jest to dosyć zaskakujące, ponieważ w opracowaniu teoretycznym niektóre badania sygnalizowały raczej możliwość dodatniej korelacji między tymi zmiennymi (Holtgraves, 1997). Istnieją też rozważania mówiące o potencjalnej szkodliwości niebezpośredniego wyrażania, lecz dotyczą one raczej relacji, w których jedna osoba występuje z pozycji siły lub takich, w których jedna z osób może zaszkodzić swojemu wizerunkowi (Tsuda, 1993). Związek ten może wynikać z tego, że taka skłonność utrudnia rozumienie komunikatów przez inne osoby. Być może osoby charakteryzujące się tą cechą formułują swoje potrzeby w taki sposób, że jest on niejasny dla ludzi z ich otoczenia. Rozumując w ten sposób, można przyjąć, że generowanie niejawnych treści w wypowiedziach stanowi pewną formę upośledzenia zdolności komunikacyjnych. Biorąc pod uwagę brak prac empirycznych, które potwierdzałyby tę sugestię, warto dalej eksplorować tę tematykę. Być może uda się uzyskać silniejsze efekty przy zastosowaniu innych narzędzi mierzących wsparcie społeczne, jak np. CASS (Malecki, Demaray, 2002).

Nie udało się potwierdzić ostatniej z hipotez. Okazało się, że nie wystąpiły przewidywane efekty interakcyjne. Istnieje prawdopodobieństwo, że wynika to z niewielkiej siły efektów w bezpośrednich relacjach między zmiennymi. Należy zarazem podkreślić, że wartości zbliżyły się do wartości krytycznych, w których można by je było uznać za istotne. Warto więc zweryfikować, czy zwiększenie siły efektów bezpośrednich poprzez zastosowanie innych skal pomiarowych nie spowoduje, że również efekty interakcyjne staną się istotne. Trzeba dodać, że ta hipoteza była najslabiej uzasadniona literaturą i jej weryfikacja była podyktowana raczej chęcią eksploracji niż confirmacji związków teoretycznie przewidywanych.

W przedstawionym tekście wyniki badań, które udało się uzyskać, wskazują na niewielki, choć istotny związek zaproponowanych cech na wsparcie społeczne. Warto podkreślić, że jest to konstrukt, który częściej występuje w roli predyktora (Russell i in., 1987; Reblin, Uchino, 2008) lub moderatora (Cobb, 1976;

Gerymski, 2018) niż zmiennej wyjaśnianej. Niewiele więc wiadomo na temat tego, co może wpływać na jakość tego niezwykle ważnego zasobu, a niniejsze badanie może być skromnym sygnałem dla eksploracji tej tematyki. Wsparcie społeczne jest zasobem, który może mieć determinujące znaczenie chociażby dla odczuwanej satysfakcji z życia (Kim, Lee, 2013) czy prawdopodobieństwa przeżycia niektórych chorób (Funch, Marshall, 1983; Muangman i in., 2005). Wydaje się, że istnieje dostateczna ilość dowodów wskazujących na to, że wsparcie społeczne w sposób pozytywny może wpływać na nasze życie, dlatego ważne jest, by rozumieć, skąd się ono bierze. Znajomość predyktorów wsparcia będzie pozwalać na skierowanie uwagi praktyków na te elementy współżycia z innymi, nad którymi da się pracować u pacjentów skarżących się na samotność i niemożność polegania na innych. Jeżeli zaś okazałoby się, że wyniki przedstawione w badaniu można przenieść na praktykę kliniczną, to bardzo prawdopodobne, że działania uczące, jak przekazywać komunikaty bez zawierania w nich treści ukrytych, mogą wpłynąć pozytywnie na wsparcie społeczne pacjenta. W wyjaśnianiu wsparcia uczestniczą też cechy ciemnej triady. Należy pamiętać, że skłonność do antyspołeczności często ma genezę w niskim poziomie empatii (Hare, 2008), nie stanowi zaś aktu „złej woli”. Podkreśla to istotę pracy z osobami o stylach osobowości zbliżonych do zaburzenia dysocjalnego. Warto pamiętać, że chociaż w codziennym życiu mogą oni częściej objawiać się jako agresorzy, to w pewnej mierze są ofiarami swoich deficytów i zdarza się, że jest to źródłem psychologicznego dyskomfortu.

OGRANICZENIA

Przedstawione badanie nie jest pozbawione wad. Na pierwszy plan wysuwa się niska liczba osób badanych, ograniczająca możliwość ekstrapolacji wyników oraz swobodę działań statystycznych. Inną kwestią wartą poruszenia w następnych badaniach jest użycie oddzielnych narzędzi dla każdego z komponentów ciemnej triady, jak chociażby skala TriPM do pomiaru psychopatii (Pilch, Saneczka, Hyla, Atlas, 2015) czy Mach IV do pomiaru makiawelizmu (Christie, Geis, 2013). Może to znacząco wpłynąć na otrzymane wyniki. Z drugiej strony w miejscu na końcu kwestionariusza pozostawiono puste pole na komentarze osób badanych, którzy często skarżyli się na długość kwestionariusza oraz nie do końca zrozumiałe polecenia przygotowane przez twórców zastosowanych narzędzi.

W kolejnych badaniach należałoby się posłużyć innym sposobem doboru grupy badawczej. Metoda kuli śnieżnej zastosowana w tym badaniu mogła spowodować, że osoby poproszone o rozsyłanie kwestionariusza udostępniły go ludziom, którzy są pod pewnym względem do nich podobni. Sam fakt otrzymania zaproszenia do wykonania narzędzia może być związany z nieco wyższym wsparciem społecznym, które te osoby otrzymują. Ponadto w badaniu nie mogły wziąć udziału osoby, które są wykluczone technologicznie. Kolejnym mankamentem

jest fakt, że badani byli ochotnikami, zatem mogły to być jednostki o specyficznych cechach i nietypowych zachowaniach, a także mające skłonność do konkretnej formy autoprezentacji. Ma to szczególne znaczenie w badaniach nad ciemną triadą – zmienną, która silnie koreluje z różnymi metodami manipulacji oraz skłonnością do przedstawiania się w jak najlepszym świetle.

BIBLIOGRAFIA

- Adamska, K., Konarski, R. (2014). Polska adaptacja Skali stylu konwersacyjnej niebezpośredniości Thomasa Holtgravesa. *Psychologia Społeczna*, 9(3), 348–361.
DOI: <http://dx.doi.org/10.7366/1896180020143007>
- Ali, F., Amorim, I.S., Chamorro-Premuzic, T. (2009). Empathy deficits and trait emotional intelligence in psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 47(7), 758–762. **DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2009.06.016>**
- APA (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV)*. Washington.
- Austin, E.J., Farrelly, D., Black, C., Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side? *Personality and Individual Differences*, 43(1), 179–189. **DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2006.11.019>**
- Baird, S.A. (2002). The links between primary and secondary psychopathy and social adaptation. *Colgate University Journal of the Sciences*, 34, 61–82.
- Barrera, M., Ainlay, S.L. (1983). The structure of social support: A conceptual and empirical analysis. *Journal of Community Psychology*, 11(2), 133–143.
DOI: [http://dx.doi.org/10.1002/1520-6629\(198304\)11:2<133::AID-JCOP2290110207>3.0.CO;2-L](http://dx.doi.org/10.1002/1520-6629(198304)11:2<133::AID-JCOP2290110207>3.0.CO;2-L)
- Bokuniewicz, S. (2015). Funkcjonowanie w środowisku społecznym osób wykazujących cechy psychopatyczne. Analiza teoretyczna. *Ogrody Nauk i Sztuk*, (5), 173–182.
DOI: 10.15503/onis2015.173.182
- Bost, K.K., Vaughn, B.E., Washington, W.N., Cielinski, K.L., Bradbard, M.R. (1998). Social competence, social support, and attachment: Demarcation of construct domains, measurement, and paths of influence for preschool children attending Head Start. *Child Development*, 69(1), 192–218. **DOI: <http://dx.doi.org/10.2307/1132080>**
- Buffardi, L.E., Campbell, W.K. (2008). Narcissism and social networking web sites. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(10), 1303–1314.
DOI: <https://doi.org/10.1177/0146167208320061>
- Carre, J.R., Jones, D.N. (2016). The impact of social support and coercion salience on Dark Triad decision making. *Personality and Individual Differences*, 94, 92–95.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2016.01.006>
- Chabrol, H., Melioli, T., Van Leeuwen, N., Rodgers, R., Goutaudier, N. (2015). The Dark Tetrad: Identifying personality profiles in high-school students. *Personality and Individual Differences*, 83, 97–101. **DOI: 10.1016/j.paid.2015.03.051**
- Christie, R., Geis, F.L. (2013). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300–314. **DOI: <http://dx.doi.org/10.1097/00006842-197609000-00003>**
- Cohen, S., Wills, T.A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310–357. **DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.98.2.310>**
- Cornell, D.G., Warren, J., Hawk, G., Stafford, E., Oram, G., Pine, D. (1996). Psychopathy in instrumental and reactive violent offenders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(4), 783–790. **DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0022-006X.64.4.783>**

- Czarna, A.Z., Jonason, P.K., Dufner, M., Kossowska, M. (2016). The Dirty Dozen Scale: Validation of a Polish Version and Extension of the Nomological Net. *Frontiers in Psychology*, 7, 445. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00445>
- Daly, J.A., Vangelisti, A.L., Daughton, S.M. (1987). The nature and correlates of conversational sensitivity. *Human Communication Research*, 14(2), 167–202. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0022-006X.64.4.783>
- De Witt, N.W. (1954). *Epicurus and His Philosophy*. London: Oxford University Press.
- Derbis, R., Filipkowski, J. (2018). Motywacja osiągnięć, ciemna triada i zaangażowanie w pracę jako korelaty zachowań kontrproduktywnych. *Czasopismo Psychologiczne*, 24(3), 627–639. DOI: <http://dx.doi.org/10.14691/CPPJ.24.3.627>
- Egan, V., Chan, S., Shorter, G.W. (2014). The Dark Triad, happiness and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 67, 17–22. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9834-6>
- Elias, M.J., Haynes, N.M. (2008). Social competence, social support, and academic achievement in minority, low-income, urban elementary school children. *School Psychology Quarterly*, 23(4), 474–495. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/1045-3830.23.4.474>
- Eysenck, H.J., Eysenck, S.G.B. (1965). The Eysenck Personality Inventory. *British Journal of Educational Psychology*, 14(1), 140. DOI: <http://dx.doi.org/10.2307/3119050>
- Funch, D.P., Marshall, J. (1983). The role of stress, social support and age in survival from breast cancer. *Journal of Psychosomatic Research*, 27(1), 77–83. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(83\)90112-5](https://doi.org/10.1016/0022-3999(83)90112-5)
- George, D., Mallery, P. (2003). SPSS for Windows step by step: Answers to selected exercises. A Simple Guide and Reference. Boston: Allyn & Bacon, 63, 1461–1470.
- Gerymski, R. (2018). Wsparcie i radzenie sobie ze stresem jako moderatory związku stresu i jakości życia osób transplciowych. *Czasopismo Psychologiczne*, 24(3), 607–616. DOI: <http://dx.doi.org/10.14691/CPPJ.24.3.607>
- Hare, R.D. (1985). Comparison of procedures for the assessment of psychopathy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(1), 7–16. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0022-006X.53.1.7>
- Hare, R.D. (2008). *Psychopaci są wśród nas*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Hare, R.D., Black, P.J., Walsh, Z. (2013). The Psychopathy Checklist-Revised: Forensic Applications and Limitations. W: R.P. Archer, E.M.A. Wheeler (eds.), *Forensic Uses of Clinical Assessment Instruments* (s. 230–265). London: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Hauser, M.D., Chomsky, N., Fitch, W.T. (2002). The faculty of language: What is it, who has it, and how did it evolve? *Science*, 298(5598), 1569–1579. DOI: <http://dx.doi.org/10.1126/science.298.5598.1569>
- Holtgraves, T. (1997). Styles of language use: Individual and cultural variability in conversational indirectness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(3), 624. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.73.3.624>
- Jakobwitz, S., Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(2), 331–339. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2005.07.006>
- Jonason, P.K., Webster, G.D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420–432. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/a0019265>
- Jonason, P.K., Slomski, S., Partyka, J. (2012). The Dark Triad at work: How toxic employees get their way. *Personality and Individual Differences*, 52(3), 449–453. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2011.11.008>
- Jonason, P.K., Lyons, M., Bethell, E.J., Ross, R. (2013). Different routes to limited empathy in the sexes: Examining the links between the Dark Triad and empathy. *Personality and Individual Differences*, 54(5), 572–576. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2012.11.009>

- Jonason, P.K., Baughman, H.M., Carter, G.L., Parker, P. (2015). Dorian Gray without his portrait: Psychological, social, and physical health costs associated with the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 78, 5–13.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.008>
- Jones, D.N., Paulhus, D.L. (2014). Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41. **DOI: <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>**
- Justice, A. (2016). *The Relationship of Empathy and Impulsivity to the Dark Tetrad of Personality*. Abilene: Abilene Christian University.
- Kim, S.N., Lee, S.B. (2013). Spiritual well-being, social support, life satisfaction and depression in the community dwelling elderly. *Journal of East-West Nursing Research*, 19(2), 186–194.
DOI: <https://doi.org/10.14370/jewnr.2013.19.2.186>
- Kurcz, I. (2002). Język i komunikacja. W: J. Strelau (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki* (s. 231–233). Gdańsk: GWP.
- Lilienfeld, S.O., Andrews, B.P. (1996). Development and preliminary validation of a self-report measure of psychopathic personality traits in noncriminal population. *Journal of Personality Assessment*, 66(3), 488–524. **DOI: http://dx.doi.org/10.1207/s15327752jpa6603_3**
- Malecki, C.K., Demaray, M.K. (2002). Measuring perceived social support: Development of the child and adolescent social support scale (CASSS). *Psychology in the Schools*, 39(1), 1–18.
DOI: <https://doi.org/10.1002/pits.10004>
- McCrae, R.R., Costa, P.T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81–90.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.81>
- Muangman, P., Sullivan, S.R., Wiechman, S., Bauer, G., Honari, S., Heimbach, D.M., Gibran, N.S. (2005). Social support correlates with survival in patients with massive burn injury. *Journal of Burn Care & Rehabilitation*, 26(4), 352–356.
DOI: <https://doi.org/10.1097/01.BCR.0000169894.37249.4D>
- Ober, J. (2013). Funkcja i rola efektywnej komunikacji w zarządzaniu. *Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie / Politechnika Śląska*, 65, 257–266.
- Paal, T., Bereczkei, T. (2007). Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. *Personality and Individual Differences*, 43(3), 541–551.
DOI: <https://doi.org/10.2478/v10059-008-0017-4>
- Parandowski, J. (1992). *Mitologia*. Warszawa: Wydawnictwo Puls.
- Paulhus, D.L., Williams, K.M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Penney, L.M., Spector, P.E. (2002). Narcissism and counterproductive work behavior: Do bigger egos mean bigger problems? *International Journal of Selection and Assessment*, 10(1–2), 126–134. **DOI: <https://doi.org/10.1016/j.burn.2015.12.001>**
- Pilch, I. (2014). Makiawelizm, narcyzm, psychopatia: ciemna triada jako próba opisanía osobowości eksploatatora. *Chowanna*, 43(2), 165–181.
- Pilch, I., Sanecka, E., Hyla, M., Atlas, K. (2015). Polska adaptacja skali TriPM do badania psychopatii w ujęciu triarchicznym. *Psychologia Społeczna*, 10, 435–454.
DOI: <https://doi.org/10.7366/1896180020153506>
- Pistrang, N., Barker, C., Rutter, C. (1997). Social support as conversation: Analysing breast cancer patients' interactions with their partners. *Social Science & Medicine*, 45(5), 773–782.
DOI: [http://dx.doi.org/10.1016/S0277-9536\(96\)00413-3](http://dx.doi.org/10.1016/S0277-9536(96)00413-3)
- Preacher, K.J., Hayes, A.F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40, 879–891.
DOI: <http://dx.doi.org/10.3758/BRM.40.3.879>

- Raskin, R.N., Hall, C.S. (1979). A narcissistic personality inventory. *Psychological Reports*, 45(2), 590–590. DOI: <http://dx.doi.org/10.2466/pr0.1979.45.2.590>
- Rauthmann, J.F. (2012). The Dark Triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*, 3(4), 487–496. DOI: <https://doi.org/10.1177/1948550611427608>
- Reblin, M., Uchino, B.N. (2008). Social and emotional support and its implication for health. *Current Opinion in Psychiatry*, 21(2), 201–205. DOI: <http://dx.doi.org/10.1097/YCO.0b013e3282f3ad89>
- Russell, D.W., Altmaier, E., Van Velzen, D. (1987). Job-related stress, social support, and burnout among classroom teachers. *Journal of Applied Psychology*, 72(2), 269–274. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0021-9010.72.2.269>
- Sęk, H. (2003). Wsparcie społeczne jako kategoria zasobów i wieloznaczne funkcje wsparcia. W: Z. Juczyński, N. Ogińska-Bulik (red.), *Zasoby osobiste i społeczne sprzyjające zdrowiu jednostki* (s. 17–32). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23–74.
- Tannen, D. (1981). Indirectness in discourse: Ethnicity as conversational style. *Discourse Processes*, 4(3), 221–238.
- Tsuda, S. (1993). Indirectness in Discourse: What Does it Do in Conversation? *Intercultural Communication Studies*, 3(1), 63–74.
- Vandenberg, R.J. (2006). Introduction: statistical and methodological myths and urban legends: Where, pray tell, did they get this idea? *Organizational Research Methods*, 9(2), 194–201. DOI: <https://doi.org/10.1177/1094428105285506>
- Wai, M., Tiliopoulos, N. (2012). The affective and cognitive empathic nature of the dark triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 52(7), 794–799. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2012.01.008>
- Zarzycka, D., Śpila, B., Wrońska, I., Makara-Studzińska, M. (2010). Analiza walidacyjna wybranych aspektów Skali Oceny Wsparcia Społecznego. *Psychiatria*, 7(3), 83–94.

SUMMARY

Presented study was conducted on 118 people – 48 men and 70 women, aged between 18 and 65 ($M = 24.70$; $SD = 10.90$). The recruitment of the subjects was done online. Snowball method of selection was used. The main goal of the study was to explore potential predictors of social support – the Dark Triad, a construct that consists of three features considered as undesirable: psychopathy, Machiavellianism and narcissism, as well as a conversational style of indirectness, a tendency to both generate statements in which content is hidden, and to look for concealed messages in the statements of others. In addition, it was checked if there was an interaction between the explanatory variables. The discussed results partly confirm two hypotheses about the relationship of social support with the Dark Triad and conversational indirectness. It turned out that statistical analyzes partly confirmed two of the expected conclusions. Relations between Machiavellianism and psychopathy and social support, as well as between the subscale of conversational indirectness (generation) and social support proved to be significant. The expected interaction between the independent variables did not occur.

Keywords: social support; the Dark Triad; conversational indirectness; Machiavellianism; narcissism; psychopathy

